

ročník 20 regionálny mesačník číslo 9 september 2010

PREDSTAVUJEME MESTÁ A OBCE NOVOHRADU

NOS Lučenec v rámci monitoringu miest a obcí regiónu uvádza cyklus „**Predstavujeme mestá a obce Novohradu**“. Ide o reportáže zamerané na oblasť miestnej kultúry. Pokračujeme obcou:

KALINOVO

História:

Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1279. Kalinovo vlastnil najmä rod Etreovcov a to takmer 600 rokov. Vznik názvu obce nie je zistený. Usudzuje sa, že to mohlo byť od slova „kalina“ - ker, ktorý dodnes v obci rastie. Obec Kalinovo vznikla v roku 1960 zlúčením dvoch historických obcí Kalinovo a Hrabovo. Najstaršia písomná zmienka o obci Hrabovo pochádza z r. 1271.

Na území obce sa nachádzali tri **kultúrne pamiatky**: evanjelický a. v. kostol s románskym jadrom z 13. storočia,

zvonica barokovo - klasicistická z polovice 18. storočia a **kaštieľ** neskororenesančný zo 17. storočia, prestavaný barokovo - klasicisticky v 18. storočí,

ktorý žiaľ, v dobe socializmu bol zbúraný a na jeho mieste bolo postavené nákupné stredisko. Vzácnou pamiatkou

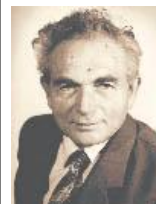
obce je taktiež **Gejzov park**, ktorý je pozostatkom v minulosti známeho a rozľahlého prírodno - krajinárskeho parku. Park vybudoval zememerač a botanik Gejza Tórk v období rokov 1850 – 1900 a jeho hodnota je najmä v dendrologickej skladbe, nachádza sa v ňom viacero vzácných cudzokrajných stromov južnej Európy a Afriky. Koncom 19. storočia sa s rozvojom hutníctva začala využívať žiaru vzdornosť kalinovských ílov. V roku 1890 bola založená **Kalinovská šamotová továreň**. V tomto roku začal pracovať v Kalinove závod na výrobu šamotu ako prvý priemyselný podnik. Založil ho Bartolomej Deutch so spolumajiteľom Petrom Krauzom.

Kalinovo je známe aj výskytom veľkého množstva **minerálnych prameňov**, ale všetci ich volajú „šťavica“, o ktorých je písomná zmienka už v diele Mateja Bela.

Práve **Matej Bel** sa učil v Kalinove

v súkromnej škole miestneho šľachtica Pavla Battu (1694 – 1695). Kalinovský rodák **Pavol Jánoš** oživil jeho pamiatku a pričinil sa o výstavbu a odhalenie pamätníka tomuto svetovému polyhistorovi.

Pán Jánoš je historik, spisovateľ, režisér, ochotnícky, ale aj ako profesionálny herec vytvoril 28 postáv. V ochotníckom divadle v Kalinove účinoval v 19 hrách. Práve na budúci rok oslávi okrúhle životné jubileum a aj touto cestou mu prajeme najmä hodne zdravia. V Kalinove pôsobil v rokoch 1710 - 12 ako farár aj básnik Ján Glosius - Pondelský. Spolupracoval s Matejom Belom a poslal mu verš o Pavlovi Balažkovi z Hrabova, ktorý si sám tvoril písmo a vyrezával ho do palíc.

Obec je rodiskom aj ďalších významných osobností, akými sú maliar **Ladislav Gandl** a **Július Krížani**.

Tento známy fotograf a výtvarník vystavuje svoje práce nepretržite už od r. 1958 a získal niekoľko ocenení. Pozornosť si zasluhuje jeho krédo : *Ži tak,*

aby si si nemal čo vyčítať. Nepoužívať slovo neviem, lebo to znamená nechcem. Ak niečo naozaj neviem, dáva mi to možnosť pozrieť sa na problém z iného uhla pohľadu, je to výzva nájsť riešenie.

Detstvo a mladosť tu prežil aj **Ján Rakytka**, ktorý v súčasnosti žije v Prahe. Aj populárny humorista **Stano Radič** pochádzal z Kalinova, čo často pripomínal vo svojich vystúpeniach a veľmi rád obec navštevoval.

Pokr. str. 2

Pokr. zo str.1

Pestrú históriu mala najmä divadelná ochotnícka činnosť a prvé hry sa hrali už v r. 1912. Príchodom učiteľa Jána Honeca do Kalinova začala nová éra v tejto oblasti. Už v roku 1920 nacvičil Kuba a potom mnoho ďalších hier. Hrávalo sa v ľudovej škole, ale aj v starom hostinci Jozefa Ziváka. Ďalším známejším režisér bol prednosta železničnej stanice Václav Nový, ktorý našťudoval s ochotníkmi 16 hier.

Súčasnosť:

K obci patria časti Hrabovo, Petrovec, Močiar a Briežky. Kalinovo má 2 340 obyvateľov. Starostom je **Ján Šarkan** už piate volebné obdobie.

Foto: E. Rakytková, Starosta J. Šarkan a Mikuláš

Keďže práve v septembri sa dožíva významného životného jubilea, aj touto cestou mu blahoželáme. Stará sa o zveľadovanie obce. Venuje pozornosť aj podpore kultúry a výsledkom sú mnohokrát jedinečné podujatia. Jeho zásluhou je **spoločenský dom** pri závode v súčasnosti už majetkom obce.

V minulosti mala obec aj kultúrneho pracovníka, v obci sa nachádzalo aj kino, v ktorom sa pravidelne konali aj rôzne estrádne podujatia, navštevované divákmi zo širokého okolia. Dnes na kultúrno - spoločenské účely využívajú okrem spoločenského domu aj **knižnicu**, ktorá vznikla spojením obecnej a školskej, jej vedúcou je **Mgr. Karáseková**. Neoceniteľným nápadom bolo zrekonštruovanie **parku pri zvonici**, kde sa tiež konajú rôzne obecné akcie.

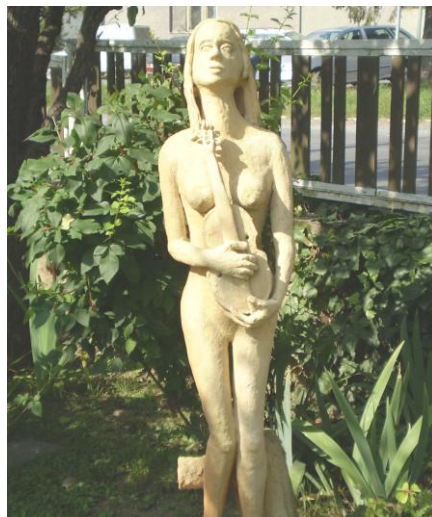
Predsedičkou kultúrnej komisie je **Evka**

Rakytková. Je dušou kultúrneho diania.

Ako bývalá učiteľka a riaditeľka MŠ má vynikajúce organizačné schopnosti, obdivuhodnú vitálnosť, čo sa samozrejme odzrkadľuje na všetkých akciách.

Každé podujatie má premyslené do posledného detailu, skrátka výborne zrežirované. Počas jej rozprávania o najbližšom podujatí, som získaval tak dokonalú predstavu, akoby som sa ho už priamo zúčastňoval. Tento pocit je nezabudnuteľný, lebo nie je veľa ľudí, ktorí dokážu navodiť podobnú atmosféru. Doslova galériu keramických skvostov má inštalovanú priamo v záhrade. Ich autorom je jej syn Ján, ktorý žije v Prahe, ale pravidelne sa zúčastňuje keramických sympózií v rodnom Kalinove. Niektoré práce predstavujeme aj vám:

Medzi už tradičné kultúrne podujatia patria fašiangy, stávanie mája, tekvicové slávnosti, mesiac úcty k starším, príchod Mikuláša, ale aj výstavy fotografií a oslavy dňa obce, stretnutia pri zvonici, „Čo záhrada dala“ a iné.

Čo záhrada dala

Páračky

Tekvicová slávnosť

Fašiangy

Stávanie mája

Pokr. zo str. 2

Významným podujatím, ktoré sa koná v letných mesiacoch na území Kalinova je už spomínané **Medzinárodné keramické sympóziu**m. V tomto roku to bol už XXII. ročník a hlavným organizátorom je Novohradské múzeum a galéria v Lučenci.

Ľudové zvyky a tradície v tejto obci určite nezostanú zabudnuté. Majú na tom zásluhu tí skôr narodení, ale aj tí najmenší. Tí starší, teda **Združenie dôchodcov obce Kalinovo** pod vedením Anny Lisičanovej, každoročne organizuje **páračky**.

Vtedy býva veselo, nechýba varená kukurica s makom a dobrá nálada, pričom tí najmenší, teda deti a žiaci sa obvykle postarajú nielen o pekný program, ale stávajú sa z nich aj veľmi pozorní diváci. Z roka na rok sa tieto podujatia tešia väčšej obľube. A o to predsa ide, aby sa ľudia stretávali.

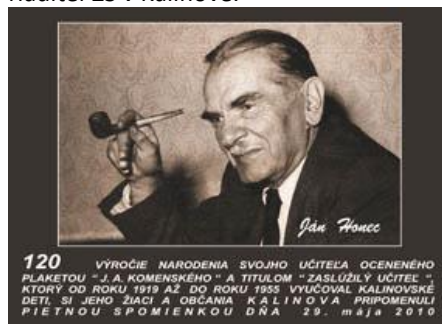
Práve s kukuricou súvisel v Kalinove zaužívaný zvyk „kukuričné lúštiarky“, čo bolo vlastne lúštenie kukurice. Tento zvyk mal presne stanovené pravidlá a podporoval srdečné vzťahy medzi ľuďmi. Stávalo sa, že medzi lúštiarmi boli aj dve sokyne, teda dievky, ktoré sa zaľúbili do toho istého mládenca a vtedy im

takto spievali:

***V posred Kalinova závisniču mán,
frajéra mi ľúbi, ja sa ňehňeván,
Kod ľúbi, nag ľúbi, ja mán druhiho,
bodaj sa ľúbili do dňa súdneho!***

Nedá sa nespomenúť nádherné nárečie a dodnes výpovedné ľudové múdrosti. V knihe p. Jánoša ma zaujala rozprava o škodlivosti fajčenia, ktorú rozprával Michal Lorenčík:

***Mamouka Beňove povéďaľi, že kobe
pán boch bou keu, žebe človek fajčeu,
bou be mu nahau v hlave dëru na koch.***
Kalinovčania nezabúdajú na svojich. Jedným z nich bol aj **Ján HONEC**, bývalý riaditeľ ZŠ v Kalinove.

Pri príležitosti 120. výročia jeho narodenia sa uskutočnilo 29. mája 2010 literárno-umelecké odopoludnie, na ktorom sa v úlohe recitátora predstavil aj významný hosť, zaslužilý umelec Juraj Sarvaš. Ján Honec sa okrem práce učiteľa aj verejne angažoval. Založil knižnicu, hasičský zbor, úverovú banku, viedol spevokol a v prvom rade bol aj kantorom v tamjšom ev. a. v. cirkevnom zbore

Do Kalinova sa prisťahovali aj dvaja literáti.

Prvým je **Mgr. Jozef Trtol**, učiteľ a básnik. Je rodákom z Modry-Kráľovej, ale v súčasnosti učí na Gymnáziu B.S. Timravy v Lučenci. Ako sám uvádza, jeho poézia je ako strapiec hrozna z otcovej vinice. Je členom LK pri NOS v Lučenci, zúčastnil sa mnohých literárnych súťaží, jeho práce boli publikované v rôznych zborníkoch a je autorom niekoľkých básnických zbierok. Tá posledná nesie názov „Posledný kentaur“....

Zvonica

Na sviatočný obrus obce polož si čo chceš

no stred patrí
zvonici
rokmi cibí cit
vkrojená
ostrým obrysom do oblohy
lahodným hlaholom
láme všetky hlúpe zvuky
je konzola
či Boží úchyt
pre naše duše
rozlietané...

*Zo zbierky básní
„HUMNO PLNÉ ANJELOV“ (2004)*

Hline

Na celé veki ticha
stíš pýchu v sebe íl
po krste ohňom
raz ako socha podrobíš sa
prach bol si ako my
v prach sa obrátiš.

Hlina má svoje telo
to strohé

sochár formuje
suší dychom
solí prímiesou
pre mrvivý pocit
vháňa v plameň peci
prská a hreší,
keď ju prepáli.

Vraj rozumieš hline
a ona je hustá
pre nás nepriepustná
vo vode mazľavá
všetkými masťami mazaná
záľudná v podmočení
v suchote naširoko popraskaná
márnivo mrvivá
až do času
keď aj nás strávi...

Jozef Trtol

Tým druhým, čo sa prisťahoval je **Ing. Pavel Hlodák**, ktorý práve v tomto roku získal Cenu Kvet kultúry a umenia BBSK za výnimočný prínos v oblasti regionálnej literatúry a publicistiky. Pochádza z Muráňa a aj jeho knihy opisujú históriu Muránskeho hradu. Tá najnovšia má názov: „*Šľachtický rod Séčiovcov, Mária Séčiová-Muránska Venuša*“.

V obci žije aj **Ladislav Kobliček**, umelecký kováč a ľudový remeselník, syn známeho Tibora Kobličeka z Turičiek.

Pokr str. 4

Pokr. zo str. 3

Významnou mierou prispievala k rozvoju Kalinova aj miestna škola, a tak je tomu aj dnes. ZŠ s MŠ pod vedením Mgr. V. Mela môže byť príkladom pre ostatné obce. Lebo úzka spolupráca školy a obce nikdy nebude na škodu, ale práve naopak.

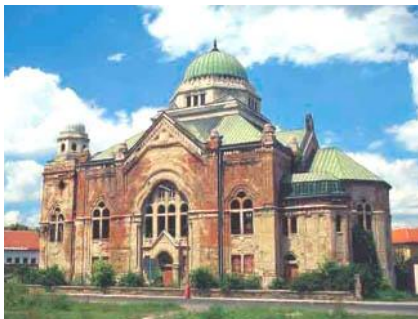
Vždy je to o ľuďoch. Jedna vec je nadšenie či nápad niekoho a tá druhá je pochopenie a podpora kompetentných. Pokiaľ idú sťaby ruka v ruku, je to vidieť na prvý pohľad, čo je aj príklad Kalinova.

Pokiaľ jedna časť tejto dvojskladačky chýba, tak to vidíme a nadávame...

Zdroj: internet, Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, Pavol Jánoš: Kalinovo

Výročia udalostí:

8.9. 1925 – bola vysvätená neologická synagóga v Lučenci, hlavným rabínom bol dr. Arthúr Reschovszky a slúžila pôvodnému účelu do roku 1944.

Vznikla v rokoch 1924 - 26 ako dielo maďarského architekta Lipóta Baumhorna na mieste schátratej synagógy z roku 1863. Je to jedna zo štyroch rovnakých synagóg. Zvyšné tri sa nachádzajú v Amsterdame, Bruseli a Tel Avive. Stavba je vysoká 35,4 m. Dlhá slúžila ako sklad. Počas druhej svetovej vojny bol jej interiér zničený.

V súčasnosti táto národná kultúrna pamiatka chátra v dôsledku nedostatku financií na jej opravu.

Ľudia-roky-udalosti

Jej záľubou sa stala drevorezba

Vychovávateľka, ochotnícka drevorezbárka **Alžbeta (Elza) Durilová, rodená Šedová** sa narodila 13. 4. 1949 v obci Dlhá Ves, okres Rožňava. V r. 1963-67 študovala na gymnáziu v Rožňave, v r. 1968 - 70 vychovávateľstvo v rámci nadstavbového štúdia na SPgŠ v Lučenci. Do Lučenca sa prisťahovala v r. 1967. V r. 1967 - 70 pôsobila ako zastupujúca učiteľka v obciach Čamovce a Podkriváň. V r. 1970 - 2003 pracovala ako vychovávateľka, neskôr zástupkyňa riaditeľa v Domove mládeže na Fándlyho ulici v Lučenci. Zomrela 3. 12. 2003 v Lučenci a tu je i pochovaná. Údaje pre tento článok mi ochotne poskytol jej brat Mgr. Ľudovít Šedó z Lučenca.

Vo voľnom čase sa Alžbeta Durilová po celý svoj život venovala drevorezbe. Tvoriť začala pod vplyvom starého otca, ktorý vyrábala rámy na obrazy. Jej sa to veľmi zapáčilo a spočiatku začala vyrezávať portréty priateľov, členov rodiny, ako aj autoportréty. Neskôr vytvárala drevorezby podľa výtvarných encyklopédií či obrazov svetoznámych umelcov (Michelangelo Buonarroti, Pablo Picasso, August Renoir, Alfons Mucha a i.) V umení bola samoukom.

Svoje diela vyrezávala zásadne do lipového dreva najprv vreckovým nožíkom, neskôr si dala zhotoviť špeciálne

výtvarné rydlá. V jej tvorbe dominujú figuratívne motívy často so sakrálnou tematikou. Mala vlastný ateliér, kde počas svojho plodného života vytvorila vyše 150 drevorezov. Svoje drevorezby často vystavovala na chodbách svojho pracoviska – Domov mládeže v Lučenci – pre svojich študentov. V r. 1974 získala v Rimavskej Sobotě diplom za drevorezbu od Okresnej komisie Záujmovej umeleckej činnosti.

Život bol k Alžbete Durilovej krutý, v 46. roku života náhle ochorela na rakovinu. V tejto súvislosti musela ukončiť svoju umeleckú činnosť, pretože na rytie do dreva bola potrebná fyzická sila, ktorú postupne strácala. Jej životným krédom sa stala ňou často zdôrazňovaná myšlienka: „Keďže nemám deti, chcem po sebe niečo zanechať“. Hoci nemala umelecké vzdelanie, prepracovala sa k originálnej technike práce s drevom. Jej drevorezy sú precízne a jedinečné a sú dodnes ozdobou mnohých súkromných zbierok.

PhDr. František Mihály

Výročie významnej osobnosti:

Gáber Ľudovít

– 120. výročie úmrtia – 6.9.1890 v Kokave nad Rimavicou

Pochádzal z Lovinobane, zberateľ ľudovej slovesnosti, spisovateľ, patrila k štúrovskej generácii. Od r. 1867 do 6. 9. 1890, kým nezomrel, bol evanjelickým farárom v Kokave, tu je aj pochovaný, má obnovený pomník v cintoríne. Bol národný buditeľ, štúrovec, malohontský senior, narodil sa 19. 11. 1824 v Lovinobani.

Način pripovedať! či Stalo sa v regióne:

Novohradské leto plné kultúry - viac ako desiatka letných podujatí:

SKLO v Poltári

Tentokrát nemáme na mysli výrobky miestnych sklární. SKLO je aj názov vokálnej skupiny, ktorá vystúpila 5. júla v rímskokatolíckom kostole v Poltári. Nebol to typický koncert, ale literárno-hudobné pásмо venované sviatku **sv. Cyrila a Metoda**.

Repertoár skupiny netvorí len duchovné piesne o čom členovia presvedčili aj návštevníkov zaplneného kostola. Keďže sv. Cyril a Metod sú patrónmi chrámu, je pochopiteľné, že v deň ich sviatku sa každoročne organizujú zaujímavé podujatia. Tohtoročné trojdňové oslavy s bohatým programom začali už v sobotu a vyvrcholili sv. omšou v pondelok. Na závere osláv, teraz programu skupiny Sklo, sa vždy podieľa trojica usporiadateľov, ktorými sú NOS v Lučenci, mesto Poltár a pochopiteľne Rímskokatolícka cirkev, farnosť v Poltári a práve p. Fričovskému patrí naše poďakovanie.

Palócky ľudovoumelecký tábor

Aj tohtoročný, v poradí už VI. ročník podujatia podporujúceho kultúru národnostných menšín sa konal už tradične v rekreačnom stredisku Látky - Prašivá. Tábor sa konal v dňoch 5. – 9. júla 2010 a zúčastnilo sa ho 60 detí z Lučenca, Filakova, Radzoviec a z Maďarska. Ľudové tradície a remeslá vyučovalo celkom deväť lektorov: **tanec** (Kuzma Péter, Schnelczer Tünde, Paluch Norbert, Percze Piroška), **hrnčiarstvo** (Anderko Andrea), **výrobky zo šúpolia** (Molnár Monika), **viazanie pálky** (Benko Pavel), **rezbárstvo** (Nagyferenc Katalin) a **pečenie perníkov** (Benko Júlia).

Podľa vyjadrenia vedúceho tábora p. **Karola Galcsíka**, ktorý vlastne prišiel s návrhom na organizovanie táborov, je záujem detí z roka na rok väčší. Podujatie je vlastne pokračovaním táborov, ktoré sa konali na Obručnej, začali v roku 1993 a organizovali sa každoročne až do roku 1999, kedy bol tábor zrušený. Obnovenie nastalo opäť v roku 2005 a miestom sa stali už spomínané Látky. Deti sa tešia nielen na tvorivé dielne či rozlúčkový - štvrtkový večer s vatrou, ale aj na záverečný program. Vtedy sa koná postavenie pamätného stĺpa, surový kmeň deťom vždy daruje vedúci rekreačného strediska p. Brezovický. Počas tábora ho deti spoločne opracujú a hotový stĺp nakoniec zostáva v tábore. Usporiadateľom všetkých ročníkov je Novohradský oblastný výbor Csemadoku a BBSK-Novohradské osvetové stredisko v Lučenci s finančnou podporou MK SR a BBSK.

Poipel'ský umelecký festival

Počas dvoch víkendových dní – **17.-18. júla 2010** nebolo horúco len vonku, ale aj v srdciach celkom 300 účinkujúcich. Jubilejný **X. ročník** sa konal v **Radzovciach**. Dva v jednom, aj tak by sa mohla charakterizovať výnimočnosť podujatia, nakoľko v rámci umeleckého festivalu sa uskutočnil aj gurmánsky, a to **VII. Novohradský gulášový festival**. Išlo v podstate o súťaž vo varení tradičnej špeciality a súťažníci mohli 3-5 členné družstvá. Prekvapenie organizátorov nastalo pri registrácii, lebo nikto neočakával až 29 súťažných kolektívov. Úžasná vôňa šíriaca sa z pariacich kotlíkov lákala mnohých zvedavcov. Plné ruky práce resp. chuťové poháriky mala aj päťčlenná porota. Jej zloženie tvorili zástupcovia usporiadateľov: Csemadoku – OV v Lučenci a ZO v Radzovciach, Novohradského osvetového strediska v Lučenci, Obecného úradu Radzovce a hostia z MR. Víťazom súťaže a najlepší guláš navarilo družstvo OTP banky z Lučenca. Ale ani ostatní súťažiaci neodišli naprázdno, všetci dostali pekné ceny od usporiadateľov. Sobotňajší deň ukončil koncert skupiny MAG DUO.

Nedeľňajší program začal slávnostnou sv. omšou v rím.- kat. kostole. Pokračoval popoludní v amfiteátri pri kaštieli. V galaprograme nazvanom „**Folklor Novohradu**“ vystúpili **det'ské folklórne súbory** (Pitytang z Lučenca, Kis Nógrád z Radzoviec, Kisgömböc zo Somoskőjfalu),

pokr. str. 6

žiaci zo ZŠ Radzovce, folklórne súbory (Karancs z Karancslapujtő, Ipeľ z Lučenca, Muskátli z Varsáňa, Iglice zo Szécséňa, Nógrád Radzovce), spevácky zbor Jázmin z Radzoviec, spevácke skupiny (Mezeicsokor Filákovské Kováče, Kéknefelejš Rapovce, Gyöngyvirág Čakanovce) a citarová skupina z Neniniec. V podvečer nasledoval program „**Hudba bez hraníc**“ a vystúpili v ňom majstri ľudovej hudby (Agócs Gergely, Lakatos Róbert a d.). Záverečnou bodkou festivalu bol koncert populárnej skupiny ZANZIBAR, ktorý skončil až v neskorých nočných hodinách, čo ale divákovi vôbec neprekážalo, lebo nálada bola výborná. Mnohí si ani neuvedomili, že ráno nasleduje už pracovný deň. Podujatie sa konalo s finančnou podporou MK SR a BBSK.

XXII. Medzinárodné keramické sympóziu

Lučenec – Kalinovo 2010

Hlavným organizátorom od r. 1989 je Novohradské múzeum a galéria v Lučenci v spolupráci so Slovenskou výtvarnou úniou - Združením keramikov Slovenska, mestom Lučenec a závodom Žiaromat, a.s. Kalinovo. Atraktivnosťou podujatia sú práve továrenské neateliérové podmienky, v ktorých sa sympóziu uskutočňuje a možnosť vypaľovať vytvorené diela vo veľkokapacitných peciach. Sympóziu začalo 15.7.2010 a zúčastnili sa ho dvaja autori zo Slovenska (Lucia Fabianová – Strassnerová a Ján Ševčík) a dvaja z Maďarska (Csemán Ilona a Antal András). Vytvorené diela štyroch autorov sú vystavené v priestoroch Nohohradského múzea a galérie v Lučenci. Vernisáž výstavy sa konala 20.8. a potrvá do konca septembra.

NOVOHRADSKÝ FOLKLÓRNY FESTIVAL

Nezačíname tradíciu nového festivalu v Novohrade. Došlo len k niektorým zmenám, lebo hrozilo, že pôvodne plánovaný XV. ročník MEDZINÁRODNÉHO NOVOHRADSKÉHO FOLKLÓRNEHO A GASTRONOMICKÉHO FESTIVALU sa vôbec neuskutoční. Na vine sú pochopiteľne peniaze a s tým spojené šetrenia. Organizátori sa rozhodli, že by bolo nesmiernou chybou nepokračovať v tomto ojedinelom projekte, v ktorom sa prezentuje ľudové kultúrne dedičstvo súčasne na obidvoch stranách hraníc historického Novohradu. Posledný júlový víkend, ako tradičný termín festivalu, sa zachoval. Zmenil sa iba názov na **Novohradský folklórny festival** a pôvodných päť dní podujatia sa zredukovalo na tri dni - **30. júl – 1. august 2010**. Otvorenie festivalu sa uskutočnilo už tradične pod hradom Šomoška v Maďarsku, a to o 16.30 hod. Na Slovensku sa festival konal počas dvoch dní.

Prvý deň (31.7.) to bolo v **Lučenci** a slávnostný galaprogram začal o 19.00 hod. v mestskom parku. Pre návštevníkov boli pripravené vystúpenia, okrem 3 slovenských (Ipeľ Lučenec, Nógrád Radzovce, Rakonca Filákovce) aj vystúpenia 6 zahraničných súborov (ARISTOTELIS – Grécko, ORAVAN – SR, SBANDIERATORI DUCATO CAETANI – Taliansko, UNICERSITY 2 – Gruzínsko, TROY O'HERLIHY – Írsko, ELENCO FOLKLORICO SAN LORENZO – Paraguaj). Sprievodnými podujatiami prvého dňa boli jarmok ľudových remesiel v parku a krojovaný sprievod mestom, ktorý začal o 18.00 hod.

Fascinujúce a úžasné, jednoducho excelentné... Diváci povstali, aby vzdali hold nad úžasným výkonom súboru z Talianska, tanečníci zástavami doslova čarovali nad hlavami. Ale všetky vystúpenia boli výnimočné, diváci ich odmeňovali neustálym potleskom... Hľadisko amfiteátra bolo plné do posledného miesta. Druhý festivalový deň (1.8.) pokračoval v **Radzovciach**. Organizátormi festivalu boli Mesto Lučenec, Župná knižnica Balassi Bálinta a Osvetové stredisko Šalgótarján, Banskobystrický samosprávny kraj a Novohradské osvetové stredisko Lučenec. Podujatie sa konalo pod záštitou predsedu BBSK Ing. Vladimíra Maňku.

Kokavské KOLIESKO sa rozkrútilo

Druhý augustový víkend sa blížil. Tento dátum poznajú všetci milovníci folklóru a dobrej nálady. Je to dátum stretnutia mladých folkloristov – Festivalu ľudovej kultúry- verejnosti skôr známeho ako **KOLIESKO** v Kokave nad Rimavicou. Jubilejný **XX. ročník** sa uskutočnil v dňoch **5.- 8. augusta 2010**. Znie to neuveriteľne, ale je to naozaj už dvadsať rokov. Pôvodcom nápadu, či myšlienky, bol p. Ivan Murin s kamarátmi. Na začiatku mali v pláne založiť nové a netradičné podujatie. Dnes je to už festival s medzinárodnou účasťou.

Ako neopakovateľná je dvadsiatka v živote človeka, o to významnejšia je dvadsiatka Kolieska. Kokavčania pripravili v dnešnej dobe doslova nemožné, ale zároveň dôstojné štvordňové oslavy. V piatok o 16.00 hod. začalo **Koliesko pri fontáne**, čo je otvorený program domácich a zahraničných folklórnych súborov. Sprístupnené boli dve výstavy. „**Fujaristova pieseň**“ je názov prvej a je to vlastne výstava fotografií k 120. výročiu narodenia Juraja Kubinca, nestora slovenskej fujary.

Autormi fotografií sú Štefan Repčok a Róbert Schill. **Pokr.str.7**

Výstavu pripravilo Novohradské osvetové stredisko Lučenec a otvorila ju riaditeľka Mária Ambružová.

Druhá má názov „Ako sa deti obliekali“, je to výstava detských ľudových odevov a ich vývin v Novohrade. Realizovalo ju Novohradské múzeum a galéria v Lučenci, otvorila ju riaditeľka Mgr. Kaczarová Iveta. Vernisáž prvej bola o 17.00 hod. v synagóge, druhej o 18.00 hod. v klubovni DK.

Slávnostné otvorenie KOLIESKA sa uskutočnilo v piatok o 21.30 hod. Potom bol pre návštevníkov pripravený pestrý program až do nedeľňajšieho večera. Je toho neúrekom, spomeniem aspoň ukážky a tvorivé dielne ľudových remesiel, školy spevu a tanca. Atrakciou boli vystúpenia na strechách a balkónoch námestia. Prekvapením bolo RETRO, čiže to najlepšie z 20. predchádzajúcich ročníkov. Naprázdno neprišli ani obdivovatelia vychýrených kokavských dvorov s tradičnými špecialitami. Ale je toho ešte oveľa viac, čo čakalo každého, kto zavítal do tejto malebnej obce folklóru.

Filmár z Novohradu opäť úspešný

Haličan Dojčiar Dušan sa zúčastnil 24.7.2010 na 20. ročníku Letného filmového festivalu HAH v Dolnej Strehovej. Iba jedinomínútový hraný film „Keď ide o život...“ mu stačil, aby získal bronz, presnejšie Bronzovú rúru.

Dvadsaťročná história filmového festivalu je od začiatku spojená s Amatérskym filmovým klubom Urtica zo Žihľavy. V roku 1990 vtedajšie Regionálne osvetové stredisko vo Veľkom Krtíši uskutočnilo z príležitosti 15. výročia založenia tohto klubu prvé verejné premietanie. Do Žihľavy vtedy prišli ako hostia aj filmári z Amafilm Nicolaus Liptovský Mikuláš. Takto to bolo na nultom ročníku festivalu v Žihľave, ktorý naštartoval zorganizovanie 1. ročníka Letného

festivalu amatérskych filmov LFAF v roku 1991 na termálnom kúpalisku v Dolnej Strehovej. V roku 1994 sa premenoval na Letný filmový festival hraného amatérského humoru pod názvom HAH. Atraktívnymi cenami pre víťazov troch najúspešnejších filmov od roku 1993 sú Zlatá, Strieborná a Bronzová rúra, ktoré sa udeľujú na základe diváckej ankety až dodnes.

Haličské slávnosti

Konali sa v dňoch 14. a 15.8.2010. Pre návštevníkov bol pripravený bohatý kultúrny program, ale aj výstava výtvarných prác detí ZŠ s MŠ pod názvom „Halič-obec, v ktorej žijem“.

Kokavan na festivale vo Východnej – fotopozdravy

Stretnutie rodákov – Mláky

VI. ročník tohto výnimočného podujatia sa konal 28. 8.2010. Termín poslednej augustovej soboty je už tradičným dátumom stretnutia rodákov a folklórneho popoludnia. Pre takmer 300 návštevníkov bol aj teraz pripravený výborný program. Rodáci a ich potomkovia sa prišli nielen zabaviť, ale najmä zaspomínať na ťažký život v týchto podhorských podmienkach, ktorý prinášal nielen radosti, ale aj starosti. Ako to už väčšinou býva, na to zlé človek skorej zabudne a na to dobré rád spomína. Napriek nie veľmi priaznivému počasiu, nálada až do neskorých nočných hodín bola výborná a všetci sa už tešia na ďalší ročník. Poďakovanie patrí všetkým organizátorom podujatia, ale osobitné uznanie si zaslúži Občianske združenie Mláky na čele s Ing. Igorom Dávidom.

Pokr. str. 8

S nápadom, či myšlienkou „stretávania rodákov“, prišiel práve on. Pripomínam to preto, lebo sa často stáva, že na tých, ktorí to vlastne vymysleli, mnohokrát zabúdame.

Stretnutie rodákov – Tuhár

Konalo sa 21.8.2010. S nápadom prišiel Peter Čeman, predseda Občianskeho združenia Pre rozvoj obce Tuhár. Prvý ročník celodennej akcie sa vydaril a verím, že o rok to bude ešte lepšie.

80. ročník JIRÁSKOV HRONOV Festival Európskeho amatérskeho divadla – 30.7. – 7.8.2010

Divadlo J. Kármána z Lučenca pod vedením Štefana Csáka sa dočkalo ďalšieho významného uznania. Slovenské stredisko Medzinárodnej asociácie amatérskeho divadla (SS AITA/IATA) doporučilo súbor do Hronova, aby sa mohli prezentovať na tomto prestížnom festivale.

Jiráskov Hronov je skutočný unikát, bol založený v roku 1931 v Hronov, kde sa konal jeho prvý ročník na oslavu 80. narodenín Aloisa Jiráka. Festival odvtedy existuje nepretržite a je to najdlhšie trvajúci amatérsky festival na svete. Na tohtoročnom ročníku sa predstavilo 29 súborov, t.j. 320 účinkujúcich. Kármánovci vo štvrtok 5.8. odohrali dve predstavenia v Jiráskovom divadle (16.30 a 19.45 hod.) . Vystúpili s hrou Miloša Karáseka: PERÓN, v réžii Vladimíra Sadíleka.

Pár slov o súbore:

V roku 1988 sa vytvorila skupinka ľudí, ktorá započala novú éru amatérskeho divadelníctva v maďarskom jazyku v Lučenci. Prvá premiéra „Dedičstvo Fanniho“ od Józsefa Kármána bola v apríli 1989. V roku 1990 sa súbor osamostatnil a od r.2000 funguje ako neziskové občianske združenie. Vďaka diváckemu a odbornému úspechu divadlo dnes aktívne pracuje. Za dvadsať rokov vyskúšal súbor rôzne žánre, od hudobných komédií až po tragédie. Zúčastnil sa na niekoľkých festivaloch: Divadelné Šurany, Madáchove dni - Balažské Ďarmoty, Scénická Žatva – Martin, Kaleidoskop Festival – Budapešť, ale navštívil aj zahraničné festivaly v Turecku a Dánsku.

Pár slov o hre:

Perón – obyčajný betónový obdĺžnik symbolizuje javisko, mikrosvet odrážajúci makrosvet. Priestor sa postupne zaľudňuje, prichádzajú a odchádzajú neznáme bytosti, každá sa ubera iným smerom. Niektorí z peróna padajú, iným sa podarí zachytiť. Hrdinovia Perónu prichádzajú na to, že život a smrť sú hra – divadlo a všetci sme len herci. Na „divadelnej“ scéne rozohrávajú najnáročnejší herecký part – vlastné životné predstavenie. Ich život bez hry a bez divadla nemá zmysel – vyplňuje ho prázdnota. Mystický svet tejto hry, kontrastujúci s obvyčajnosťou perónu, nesie v sebe množstvo úvah, ku ktorým je potrebné sa neustále vracieť a zamýšľať sa nad nimi.

Réžia: Vladimír Sadílek

Preklad: Enikő Lovas

Dramaturgia: András Pásztó

Výprava: Peter Janku

Hudba: Michal Kořán

Asistent réžie: Gábor Erdélyi

Svetlo, zvuk: Štefan Csák ml.

Pokr. na str.9

Hrajú: **Vincent** – Štefan Csák, **Kornel** – Gabriel Erdélyi, **Samovrah** – Sándor Zsombor, **Čistič topánok** – Öcsi Setény, **Veštkyňa** – Eva Csáková, **Domina** – Kerner Edit, **Riaditeľ divadla** – Attila Erdélyi, **Anjel** – Müller Zsófia, **Nevesta** – Pünkösdi Mónika

Recenzia – Jan Císař: (vybraná len časť textu v pôvodnom znení)

Maďarština vŕu nenŕ jazyk, ktorým bych vládĽ. Ale z jeviŕte cítim dopad herectvŕ, ktoré potvrzuje, že hrát neznamená říkat slova a doprovázet je mimikou a gesty. Hrát znamená dát divákovi k dispozici vnitřní energii, kterou mohou svým vnitřním hmatem sdílet a tak pronikat do nitra postavy, cítit s ní a chápat ji. Myslím, že rozumím jazyku tohoto divadla, tomu co mne říká, i když nerozumím řeči, již postavy mluví. Po začátku hronovského představení se řada diváků zdvihla a odcházela. Chápu proč – slyšeli dlouhý dialog a nevěděli, o čem se mluví. Ale ti, co vydrželi a naslouchali hlasu herectvŕ, to jest hlasu divadla, si přišli na své. A navíc: potvrdilo se, že ta inscenace pevně drží pohromadě, že soubor dokáže i přes onen handicap jazykové bariéry mít dostatečnou sílu, aby působil důrazně a přitažlivě.

Nemohu než končit poděkováním lučeneckému souboru za to, že znovu prokázal to, na co v okouzlení mocí režie často, velice často zapomínáme: že divadlo končí a začíná hercem.

Ako zapôsobil Jiráskov Hronov na Štefana Csáka, riaditeľa:

Celé Divadlo J. Kármána, aj ja, sme sa veľmi tešili z pozvania na 80. ročník festivalu v Hronove, aj keď sme vedeli, že v súťažnom programe nebudeme.

Tešilo nás, že sme tu mohli reprezentovať nielen sami seba, ale aj mesto Lučenec, náš región a Slovensko. Česká Republika bola štvrtou krajinou, kde sme sa na festivalom pódiu mohli predstaviť.

Naše veľké očakávania sa aj splnili. Perfektné publikum, špičková organizácia a uvoľnená atmosféra. Zaujímavé bolo, že každý súbor víтали osobne viceprimátor Hronova a riaditeľ festivalu, a to veľkolepo pred budovou Jiráskovho divadla.

Našu hru od Miloša Karáseka – Perón sme zahrli dvakrát v ten istý deň. Milo sme ostali prekvapení, keď nám náš sprievodca prezradil, že naše večerné predstavenie bolo už vopred vypredané, poobede sme však mali tiež skoro plné hľadisko. Okrem súťažiacich a členov poroty sa na nás prišli pozrieť aj predstavitelia AITA/IATA z rôznych európskych

štátov. Keď nakoniec našu inscenáciu hodnotila nie len porota, ale aj zahraniční hostia, boli sme veľmi spokojní, lebo potvrdili našu divadelnícku kvalitu.

Tri dni nás hostili v Hronove, precestovali sme viac ako 1000 km, ale po návrate sme namiesto únavy, cítili satisfakciu a odhodlanie pokračovať aj naďalej v tom, čo robíme už vyše 20 rokov. divadlo.

Foto: Internet: J. Mach

Literárny Lučenec

IV. ročník celoslovenskej literárnej súťaže vo vlastnej tvorbe pod názvom **LITERÁRNY LUČENEC 2010** v rámci XIV. ročníka súťaže v umeleckom prednese pôvodnej slovenskej poézie a prózy **TIMRAVINA STUDNIČKA**

Termín: 12. 11. 2010

Poslanie a cieľ súťaže: Prezentáciou vlastnej literárnej tvorby umožniť nadaným deťom, študentom i dospelým formou celoštátnej súťaže konfrontáciu s inými, možnosť rozvíjať svoj talent a tvorivosť, podporovať ich v ďalšom umeleckom zameraní, umožniť získať nové poznatky a kontakty v oblasti literárnej tvorby. Toto podujatie je venované na počesť významnej slovenskej spisovateľky Boženy Slančíkovej – Timravy (2.10. 1867-27.11.1951), ktorej život a dielo sú späté s Novohradom.

Termín zaslania prác: **do 1. 10. 2010** na adresu:

PhDr. Mgr. Daša Filčíková

Novohradská knižnica v Lučenci

Ul. J. Kármána č. 2

984 01 Lučenec

e-mail: sluzby@nklc.sk, nklc@nklc.sk

Dávame na známosť! **alebo** Način mel'inok zhľejdnúťi!

Nárečové slová prevzaté zo slovníka
J. Matejčika: LEXIKA NOVOHRADU

TIMRAVA

– rodný dom

chceme či nechceme ?

Na budúci rok si pripomenieme 60. výročie úmrtia B.S.Timravy (27.11.1951), Táto slovenská spisovateľka a dramatička sa narodila v Polichne.

Vo svojich dielach podávala dokonalý popis ľudí a ich mentality, vlastností i zmýšľania, kritizovala súdobé **politické** a národnostné problémy a **nijako sa nerozpakovala kritizovať i v tej dobe hlavné myšlienkové prúdy či praktiky bežného dedinského života**. Príbehy zasádzovala **zväčša do dedinského alebo malomestského prostredia svojho rodného kraja** a mnohé z nich sú založené na jej vlastných skúsenostiach a príbehoch z jej života. Získala významné ocenenia, štátnu cenu v 1937 za novelu Dve doby a v r. 1947 sa stala národnou umelkyňou.

My Slováci sme už raz takí, vždy hľadáme chybu v tých, čo tu boli pred nami. Ľahšie je kritizovať ako pochváliť. Ešteže čo? Božechráň, aby sme povedali, že to či ono bolo v tej dobe dobré, v tom dobrom by sme mali pokračovať a zlého sa vyvarovať.

Režim – nerežim, **jej rodný dom** je stále na zaplkanie. Predčasom ma zaujal článok v denníku „HN“ o slovenských osobnostiach a Timrava tam nechýbala. Je to hanba, že desiatky rokov sa iba hovorí o spisovateľke s obdivom. Ale spomenieme si na ňu iba keď nám to vyhovuje. Obyčajne na voľby by každý podporoval najmä kultúru.

Ale po voľbách sa na sľuby zabúda. Prečo o tom píšem? Chcel by som využiť práve výročie Timravy, aby jej meno neniesla len celoslovenská súťaž Timra-

vina studnička, Gymnázium v Lučenci, Dom kultúry či divadelný súbor, ale aby sme pri tom nezabudli práve na ňu, jej rodisko, jej rodný dom. Čo odpovieme deťom našich detí, ak sa nás na to opýtajú. Dúfam, že im nebudeme musieť ukázať len miesto, kde stál jej rodný dom.

Problém sú vraj vždy financie. Na druhej strane sú predkladané verejnosti rôzne rozbory o čerpaní prostriedkov z grantov EÚ a vždy je tam čerpané mizivé percento. Nevieť, akí ľudia o tom hore rozhodujú. Ako sa hovorí: „Človeče, ak si nepomôžeš sám, nikto ti nepomôže“. Ale? Zdravý sedliacky rozum, ten „timravin“ by sme mali použiť a pomôcť si sami. Potom sa možno niekto zobudí aj hore... Bola to naša spisovateľka, z nášho Novohradu. Pýtam sa, komu by na tom malo viac záležať, ako nám. Zas tak veľa spisovateľov v regióne nemáme, aby sme sa tak macošsky správali. Vyzývam kompetentných, školy a obce, veď nepomôžeme len jej rodnému domu, ale predovšetkým ďalšej generácii.... Dnes je moderné robiť rôzne „zbierky“ takmer na hocičo a mnohokrát aj pre obohatenie jednotlivcov. Česi si zozbierali aj na divadlo. My si nevieme poradiť? **Kto prispeje na záchranu rodného domu B.S. Timravy**. A toto by mohla byť možno aj otázka pre anketu. Použijem citát od J. Caesara „Alea iacta est“, čiže Kocky sú hodené. Máme viac ako rok do výročia. Uvidíme. Začnime aspoň touto ANKETOU!!! Kto sa chce zapojiť má možnosť odpovedať na e-mail:

abelovsky@noslc.sk.

Kam za kultúrou?

Novohradské osvetové stredisko Lučenec:

Spomienková slávnosť venovaná
80. výročiu narodenia
(8.10.1930 Zelené) etnomuzikológa

Dr. Ladislava LENG

Dátum a miesto:

8. október 2010 Poltár

Celoslovenský festival zhudobnených veršov

– 6. ročník

Dátum a miesto:

30.9. – 2.10. 2010

Filákov a okolie

Novohradské múzeum a galéria Lučenec:

Ján Šalamún Petian - Petényi **Život - dielo – odkaz**

Dvojdnová vedecká konferencia
zameraná na priblíženie
osobnosti Jána Šalamúna
Petiana-Petényiho (1799-1855),
ktorý patrí k významným
osobnostiam nielen slovenskej,
ale tiež európskej vedy a
muzeológie i jeho rodného
kraja..

Dátum a miesto: 7. - 8. október
2010 Mestský úrad Lučenec

XXII. Medzinárodné keramické sympózium

Lučenec – Kalinovo 2010

Výstava vytvorených diel potrvá
do 30.9.2010

kam do mesta

**MEDIÁLNI
PARTNERI**

REKUS - regionálny kultúrny mesačník. **VYDÁVA:** Novohradské osvetové stredisko, Kármánova 2, 984 01 Lučenec. Registrované na MK SR – evidenčné číslo: EV 3991/10. **REDAKTOR:** Michal Abelovský, tel.: 45 12 703, 45 131 78. **GRAFICKÁ ÚPRAVA:** Renáta Adamová
ZODPOVEDNÁ: Mária Ambušová, riaditeľka NOS v Lučenci, fax: 047 /45 12 703.
E-mail: noslc@noslc.sk **TLAČ:** NOS v Lučenci, www.noslc.sk

NEPREDAJNÉ